

บทสรุปผู้บริหาร

1. ชื่อโครงการ

(ภาษาไทย) การศึกษาระบบจัดการโซ่อุปทานของลำไยสดในประเทศไทย

(ภาษาอังกฤษ) **A Study of Longan's Supply Chain Management in Thailand**

2. ชื่อหัวหน้าโครงการ

ชื่อ-สกุล ดร.อภิชาติ โสภิตาแดง ตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ 8

หน่วยงาน ภาควิชาวิศวกรรมอุตสาหการ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ที่อยู่ ถนนห้วยแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200

โทรศัพท์ (053)-944125-6

โทรสาร (053)-944185

E-mail address apichat@chiangmai.ac.th

3. งบประมาณทั้งโครงการ 516,560 บาท

4. ระยะเวลาดำเนินการ 9 เดือน

5. ปัญหาที่ทำวิจัย และความสำคัญของปัญหา

ลำไยเป็นพืชเศรษฐกิจที่สามารถทำรายได้ให้แก่ประเทศไทยมูลค่าหลายพันล้านบาทต่อปี ซึ่งผลผลิตลำไยสดที่ได้มีการส่งไปจำหน่ายทั่วประเทศโดยปริมาณร้อยละ 55 มีการนำไปแปรรูปเป็นลำไยแห้งมีเพียงร้อยละ 10 ที่มีการบริโภคในประเทศ ส่วนที่เหลือเป็นการส่งออกไปยังต่างประเทศ (วิบูลย์ ตั้งกิติภากรณ์: 2548) โดยประเทศที่มีการนำเข้าลำไยในปริมาณสูงได้แก่ จีนและฮ่องกง (75%) และอินโดนีเซีย (16%) ซึ่งจะส่งออกทั้งในรูปลำไยสดทั้งก้านและลำไยอบแห้งทั้งลูก โดยแหล่ง ผลิตลำไยที่สำคัญได้แก่ภาคเหนือของประเทศไทยในจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน ซึ่งจังหวัดที่มีพื้นที่ปลูกมาก 3 อันดับแรก ได้แก่ เชียงใหม่ ลำพูน เชียงราย ตามลำดับ ทั้งนี้พื้นที่และปริมาณการผลิตลำไยมีเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องระหว่างปี 2546-2549 เนื่องจากเกษตรกรคุ้นเคยกับการปลูกลำไยและยังสามารถขายได้ทุกปี แต่สถานการณ์การผลิตและการค้าลำไยที่ผ่านมาประสบปัญหาอย่างต่อเนื่อง โดยที่ปริมาณความต้องการและบริโภคไม่เพิ่มขึ้น ขณะเดียวกันปริมาณการผลิตเพิ่มขึ้นอีกทั้งมีการผลิตนอกฤดู โดยเฉพาะการส่งเสริมการเพาะปลูกลำไยนอกฤดูที่ภาคตะวันออก โดยเฉพาะจังหวัดจันทบุรี ดังนั้นเมื่อมีปริมาณของผลผลิตมากจึงส่งผลกระทบต่อราคาเกษตรกรผู้ปลูกขายลำไยสดได้ราคาต่ำ โดยที่ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น จนรัฐบาลมีนโยบายเข้ามาสนับสนุนด้านราคา ทั้งนี้คุณภาพของลำไยสด อาจไม่แน่นอนขึ้นกับภูมิอากาศ อีกทั้งเกษตรกรขาดข้อมูลทางการตลาดและขาดระบบการจัดการในการกระจายสินค้า การจัดเก็บผลผลิตที่มีมากในช่วงฤดูกาล รวมทั้งขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน หากไม่มีการจัดการอย่างเป็นระบบย่อมส่งผลกระทบต่อการผลิตและการค้าลำไยในระยะยาว นอกจากนี้ในหลายปีที่ผ่านมาประเทศไทยยังประสบปัญหาเกี่ยวกับการจัดการผลผลิตลำไยที่มีปริมาณมาก ซึ่งยังคงเป็นปัญหาที่ยืดเยื้อและรัฐบาลกำลังตระหนักและหา

แนวทางในการแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งหากมีงานวิจัยที่สามารถสะท้อนสภาพการผลิต และการตลาดที่เกิดขึ้นตั้งแต่การผลิตจนกระทั่งถึงผู้บริโภคเพื่อหาแนวทางการดำเนินการแก้ไขที่เหมาะสม ก็จะสามารถช่วยเหลือเกษตรกรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อยกระดับสถานะการค้าลำไยที่อาจส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศในระยะยาว

หากมีการศึกษาถึงระบบการจัดการโซ่อุปทาน (Supply Chain Management) ของลำไยสดในประเทศไทย ซึ่งเป็นระบบที่มีการวางแผนและควบคุมการเชื่อมโยงของวัตถุดิบไปจนถึงผู้บริโภคโดยผ่านเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะทำให้ทราบสถานการณ์ปัจจุบันของการเชื่อมโยงของผลผลิตลำไยไปสู่ผู้บริโภคหรือผู้ซื้อในประเทศ ซึ่งจะเป็นข้อมูลในการนำเสนอและปรับปรุงรูปแบบระบบการจัดการโซ่อุปทานที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ อันจะเป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาการผลิตและการค้าลำไยในระยะยาวตลอดจนเป็นการยกระดับการแข่งขันในการส่งออกของประเทศด้วย

6. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาถึงระบบโซ่อุปทานของลำไยสด
2. เพื่อที่จะรวบรวม ประเมิน และนำเสนอแนวทางในการพัฒนาระบบโซ่อุปทานและโลจิสติกส์ของลำไยสด โดยจะมีการเก็บข้อมูลตั้งแต่สวนไปจนถึงลูกค้าประเภทต่างๆที่มีการดำเนินกิจกรรมในประเทศ
3. เพื่อศึกษานโยบายและการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการค้าลำไยสดของไทย ตลอดจนแนวโน้มนโยบายและกฎระเบียบในอนาคตที่เกี่ยวข้องกับการค้าลำไยสด
4. เพื่อที่จะนำเสนอหลักการของแนวปฏิบัติการจัดการโซ่อุปทานและโลจิสติกส์ของลำไยสด
5. เพื่อหาความสามารถของผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับระบบการผลิตลำไยสด การค้า การขนส่ง และนำเสนอแนวทางในการพัฒนาและปรับตัวของผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อเสนอแนะต่อภาครัฐในการที่จะสนับสนุนและส่งเสริม

7. ระเบียบวิธีวิจัย (โดยย่อ)

ภายใต้ระยะเวลาดำเนินโครงการประมาณ 9 เดือน (ระยะที่ 1 เป็นเวลา 6 เดือน และระยะที่ 2 เป็นเวลา 3 เดือน) โดยในระยะที่ 1 สํารวจและรวบรวมข้อมูลการเคลื่อนย้ายสินค้าจากแหล่งผู้ผลิต ไปยังลูกค้ากลุ่มต่างๆ (โรงงานลำไยอบแห้ง โรงงานลำไยกระป๋อง ผู้ประกอบการส่งออกลำไยสด ตลาดขายส่งลำไยสดในประเทศ เป็นต้น) ซึ่งจะพิจารณาจากการวิเคราะห์ทางด้านเศรษฐศาสตร์ และการพยากรณ์เชิงปริมาณ ศึกษาศักยภาพของโครงสร้างพื้นฐานและโครงข่ายการขนส่งสินค้าในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับการค้าลำไยสด รวมทั้งศึกษาค่าใช้จ่าย ระยะทาง และ ระยะเวลา ศึกษากฎและระเบียบที่เกี่ยวข้อง โดยจะทำการศึกษาจากข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ โดยการค้นคว้าสำรวจหาข้อมูลจากเอกสาร รายงานศึกษาที่เกี่ยวข้อง จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ในการดำเนินการในช่วงที่ 2 (เดือนที่ 7-9) จะนำเอาข้อมูลที่รวบรวมทั้งหมดมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เชื่อมโยงกับองค์ประกอบอื่นของระบบโซ่อุปทานและโลจิสติกส์ โดยสร้างรูปแบบในการประเมินผลการดำเนินงานในตลอดทั้งห่วงโซ่อุปทานตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ จากนั้นเสนอแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงให้แก่ผู้ประกอบการและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องตลอดทั้งห่วงโซ่อุปทาน จัดทำระบบฐานข้อมูลที่ได้จาก

การสำรวจ จัดสัมมนาเพื่อเสนอข้อมูลเบื้องต้นแก่ผู้เกี่ยวข้องในการค้าลำไยสด เพื่อรับฟังความคิดเห็นเพิ่มเติมก่อนที่จะสรุปผลวิจัย

8. สิ่งที่ได้รับ

ผู้ประกอบการและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการของลำไยสด ได้ทราบถึงการดำเนินการที่เป็นเลิศ (Best Practice) และแนวทางการปรับปรุงในอนาคต (To-Be) เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันของผู้ประกอบการไทย โดยสามารถสรุปดัชนีชี้วัดความสำเร็จของโครงการได้ดังนี้

- 1) เครื่องมือเพื่อใช้สำหรับการประเมินศักยภาพการบริหารในแต่ละภาคส่วน ที่เกี่ยวข้อง (Performance Management Evaluation Model)
- 2) การดำเนินการที่เป็นเลิศ (Best Practice) ของผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง
- 3) ทราบแนวทางการปรับปรุงในอนาคต (To-Be) สำหรับผู้ประกอบการและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการค้าลำไยสดของไทย ตามกรอบของการจัดการโซ่อุปทาน

9. บทสรุป

โครงการนี้นำเอาระบบโซ่อุปทานมาประยุกต์ใช้กับการประเมินลำไยสดและผลิตภัณฑ์จากลำไยสด เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า ซึ่งประกอบด้วยธุรกิจต่างๆ ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นทางตรงและทางอ้อม เพื่อการบรรลุความเหมาะสมเชิงกลยุทธ์และพิจารณากลยุทธ์ธุรกิจในโซ่อุปทานลำไยซึ่งจะต้องสอดคล้องและสนับสนุนกลยุทธ์การแข่งขัน สำหรับการประเมินประสิทธิภาพของโซ่อุปทานนั้นมีกฎเกณฑ์ในการประเมิน อาทิ เช่น การประเมินภายใต้กรอบ โลจิสติกส์ (Inbound Logistic) การประเมินการดำเนินการในด้านต่างๆ (Operation) การประเมินนอกกรอบโลจิสติกส์ (Outbound Logistic) และการประเมินปัจจัยสนับสนุนต่างๆ (Supporting Factors) เป็นต้น

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการพัฒนาโซ่อุปทานลำไยให้สามารถเป็นโซ่อุปทานที่เข้มแข็งสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างรวดเร็ว สำหรับในปัจจุบันการดำเนินการในส่วนต่างๆ ในโซ่อุปทานลำไยมีลักษณะที่มีการดำเนินการอิสระต่อกัน โดยไม่มีการวางกลยุทธ์การดำเนินงานรวมกัน ดังนั้นก่อนที่ผู้วิจัยจะเข้าไปช่วยเหลือเพื่อพัฒนาศักยภาพของโซ่อุปทานลำไย ผู้วิจัยจึงต้องทำการประเมินผลการดำเนินงานของส่วนต่างๆ ที่อยู่ในโซ่อุปทานอย่างอิสระ สำหรับโซ่อุปทานลำไยนั้นจะประกอบไปด้วยผู้เกี่ยวข้องอันได้แก่ เกษตรกรผู้ปลูกลำไย (Agricultures) พ่อค้าคนกลาง (Retailer) ผู้รวบรวมลำไยสำหรับขายส่ง (ล้ง) (Wholesaler) บริษัทแปรรูปสินค้าเกษตร (ลำไยอบแห้ง ลำไยกระป๋อง) บริษัทขนส่งสินค้า (Transporter) และ ตัวแทนผู้ส่งออก (Shipping)

ทั้งนี้จากการค้นคว้าข้อมูลทุติยภูมิ และจากการสัมภาษณ์ พบว่ามีการทำวิจัยเกี่ยวกับลำไยอยู่เป็นจำนวนมาก แต่ยังไม่พบการแก้ไขปัญหาที่เป็นรูปธรรมและตรงจุดหรือส่งผลกระทบต่อเกษตรกรเท่าที่ควร อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันมีการตัดต้นลำไยมากขึ้น เนื่องจากราคาตลาดลงอย่างต่อเนื่อง จึงคาดว่าในอีก 3 ปี ปริมาณลำไยสดจะลดน้อยลง อาจส่งผลกระทบต่อราคาที่สูงขึ้น ปัญหาเกี่ยวกับปริมาณผลผลิตลำไยอาจจะลดลง ดังนั้นจึงถือเป็นโอกาสดีที่จะมีการจัดระบบการผลิตลำไยในประเทศไทยได้ จึงควรให้ความรู้แก่เกษตรกรในการพัฒนาการผลิต คุณภาพ วางแผนกำหนดปริมาณการผลิต โดยร่วมมือกับโรงงานแปรรูปและทุกภาคส่วน ให้มีการทบทวนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแต่ละส่วนให้เหมาะสม และกำหนดวิธีการสนับสนุนการแก้ไขปัญหาให้

ตรงประเด็น โดยสามารถอ้างอิงข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยนี้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนา แก้ไขปัญหาให้สำเร็จ
ลุล่วงได้ในระดับหนึ่ง